

**ANALIZA UNUTARNJEG OSIGURANJA KVALITETA NA
ZDRAVSTVENOM FAKULTETU UNIVERZITETA U ZENICI U
PERIODU OD OSNIVANJA 2005. GODINE DO KRAJA 2008. GODINE**

**ANALYSIS OF INTERNAL QUALITY ASSURANCE AT FACULTY OF
HEALTH UNIVERSITY OF ZENICA DURING THE PERIOD, FROM
FOUNDATION DATE 2005 YEAR UNTIL THE END OF 2008 YEAR**

Sahib Muminagić

Salih Tandir

Mirza Oruč

**Zdravstveni fakultet Univerziteta u Zenici
Zenica**

Suad Sivić

**Kantonalni zavod za javno zdravstvo
Zenica**

REZIME

Zbog činjenice da se zbog globalnih promjena bitno mijenjaju sve djelatnosti, pa i sistem visokog obrazovanja, nametnula se potreba uvđenja osiguranja kvaliteta, kao i kontinuirana kontrola kvaliteta na Zdravstvenom fakultetu Univerziteta u Zenici. Rukovodeći se iskustvima drugih visokoobrazovnih institucija fokusirali smo se na kvalitet i savremene programe njegovog osiguranja. Taj fokus, na evropskom nivou u okviru „Evropskih standarda i smjernica za osiguranje kvaliteta“ pokriva tri glavne oblasti: 1. unutrašnje osiguranje kvaliteta organizirano unutar institucija visokog obrazovanja, 2. vanjsko osiguranje kvaliteta i relevantne aktivnosti koje se općenito bave onim što bi trebalo ispitati unutar institucija visokog obrazovanja, 3. rad agencija za vanjsko osiguranje kvaliteta u smislu njihovog uspostavljanja, organiziranja i priznavanja.

Upravnim aktima Fakulteta, prilagodili smo pojedine elemente sistema osiguranja kvaliteta prema našim potrebama i razvili smo unutrašnje mehanizme osiguranja i poboljšanja kvaliteta, s obzirom na slijedeće elemente: unapređenje nastavnog procesa, usavršavanje kvaliteta nastavnika i saradnika, inoviranje NPP, provođenje interne evaluacije i samoevaluacijskih postupaka i priprema za eksternu evaluaciju. U saradnji sa uredom za kvalitet na UNZE-u realizovano je istraživanje i anketiranje studenata o organiziranosti i redovnom izvođenju nastave, uvođenju novih oblika izvođenja nastave, ispitima, komunikaciji s nastavnim osobljem, informiranost studenata.

Prateći ove parametre smo ustanovili trendove unapređenja nastavnog procesa, vidljivi su pomaci u inoviranju NPP i u poboljšanju kvalitete nastavnog osoblja. U procesu interne evaluacije uz značajno učešće studenata ustanovljeno je da je kvalitetno organizirana i redovna nastava i da su uvedeni novi pristupi izvođenja i unapređenja nastave i provođenje ispita, što je dalo rezultate u zadovoljavajućoj prolaznosti studenata. Najznačajniji rezultati su vidljivi u ostvarivanju komunikacije studenata sa nastavnim i administrativnim osobljem.

Ključne riječi: kvalitet, fakultet, nastavni proces, anketa

SUMMARY

Since the global changes make differences in all kind of occupations, so as a system of high education, there is a need to establish quality assurance, as continuous quality control at Faculty of health at University of Zenica. Guided by experience other institutions for high education we focused at the quality and modern programs of his assurance and establishing. That focus, on European level in the loop "European standards and indicators for quality assurance" covers three main topic which are: 1. internal quality assurance organized inside high education institution itself, 2. External quality assurance as a relevant activities which are dealing with the topics which should be searched, inspect and diagnosed inside the high education institution itself. 3. work of agencies for external quality assurance in the meaning of their establishing, organizing, and recognition.

Law and administrative act's of Faculty, we accommodate single system element's for our needs and we develop internal mechanism for quality assurance and his improvement. Considering next element's: improving education process, perfection and improvement of academic staff and associates, innovation of curriculum, establishing and making internal evaluation and self-evaluation procedure's and preparing for external evaluation process; in cooperation with QA office at UNZE research and survey of students about teaching process, introduction of new kind of teaching forms, exam's, about communication with academic staff and how the student are informed.

Looking at these parameter's we establish trend's of improvement in teaching process, there is a great improvement in innovation of curriculum and great improvement of academic staff. In the process of internal evaluation with the great help of student's we got conclusion that the teaching process is good organized and that are new ways of teaching and making exam's are using, which has give as results in satisfy student's passing. Most valuable results are can be saw in establishing communication with academic and administrative staff.

Key words: quality, faculty, teaching process, questionnaire

1. UVOD

Postoje mnogobrojni razlozi za implementiranje sistema osiguranja kvaliteta na visokoškolskim institucijama a u cilju efikasnijeg prilagođavanja integracijskim procesima u Evropskom prostoru visokog obrazovanja. Da bi se taj cilj postigao neophodno je da sve organizacione jedinice univerziteta razvijaju mehanizme i programe osiguranja kvaliteta i tako doprinesu reformi visokog obrazovanja u BiH i odgovore potrebama društva i tržišta. Reformski procesi u zdravstvenom sistemu BiH podrazumjevaju nužnost razvoja ljudskih resursa čije će djelovanje biti u funkciji reformskih promjena. Razvoj znanja, vještina i stavova kao zbir pojmova koji definiraju profesionalnu kompetenciju značajno će olakšati upravljanje promjenama tokom procesa reformi.

Otvarajući ovaj fakultet imali smo u vidu uspostavljanje modernog sistema visokog obrazovanja u okviru Bolonjske deklaracije i samim tim omogućavanje kontinuiranog profesionalnog razvoja ove struke te uspostavljanje naučnoistraživačkog rada u ovoj oblasti. Opređenje menadžmenta Univerziteta u Zenici u pogledu implementacije sistema osiguranja kvaliteta je obavezalo na odgovornost i menadžment Zdravstvenog fakulteta na razvijanje internih mehanizama osiguranja kvaliteta. Prvenstveno smo se opredjelili za slijedeće elemente: usavršavanje kompetencije nastavnog osoblja i nastavno-naučnog procesa te administrativnotehničkog osoblja. Uključivanje studenata u praćenje kvaliteta studija i obezbjeđivanje adekvatnog prostora za provođenje nastavnog procesa. Primjena dokumenata Univerziteta zajedničkih za sve organizacione jedinice (pravilnici i poslovници), zasijedanje naučno-stručnih tijela Fakulteta.

Cilj ovog rada je procijeniti dostignuti kvalitet kroz trogodišnji rad Zdravstvenog fakulteta s obzirom na postavljene elemente sistema osiguranja kvaliteta. Na osnovu dobijenih rezultata raditi na usklađivanju vlastitih metoda i postupaka sa Evropskim standardima i smjernicama

za osiguranje kvaliteta. Kao materijal su korišteni podaci prikupljeni na Zdravstvenom fakultetu Univerziteta u Zenici. Podaci su analizirani deskriptivnom metodom i rezultati prikazani tabelarno i grafički.

2. AKTIVNOSTI U PROVOĐENJU KVALITETA

Zdravstveni fakultet jedna je od najmlađih članica Univerziteta u Zenici, baziran i usko vezan za Kantonalnu bolnicu i vanbolničke zdravstvene ustanove ZD kantona, počeo je s radom akademske 2005/2006. godine. Studij se sada odvija na I, II i III godini, sa implementiranim ECTS sistemom te ostalim elementima Bolonjskog procesa.

U akademskoj 2005/06 godini na Fakultetu su uposlena dva nastavnika i dva administrativna radnika u stalnom radnom odnosu. Nastavni proces i ostali poslovi na fakultetu su se odvijali u neadekvatnom prostoru sa nedostatnim nastavnim pomagalicama i drugom opremom. U nastavni proces su uključeni nastavnici i saradnici koji su zaposleni na Univerzitetu u Zenici i kadar koji je zaposlen na drugim Univerzitetima Federacije BiH. Nastavni plan i program su izradili Matičari zdravstvenog fakulteta koji nije u potpunosti bio usklađen sa programima srodnih fakulteta Evropske unije.

Nastavni proces je organiziran na pet katedri. U prvu godinu studija upisano je 78 studenata na redovnom studiju i 85 vandrednih studenata. Po upisu studenata u drugi semestar akademske 2005/2006. formiran je tim za praćenje kvalitete nastavnog osoblja i nastave, kvalitet i dostupnost literature neophodne za učenje, rada studenata, rada administrativnog osoblja i uslova prostora gdje se obavlja nastava.

Od ukupno upisanih 163 studenata uslov za upis u drugu godinu studija su stekla 142 studenata. Prolaznost je bila 87%. Nakon provedenog istraživanja navedenih elemenata osiguranja kvaliteta tim je ustanovio da su u kvalitetu nastave i nastavnog osoblja postojale neznatne razlike od predmeta do predmeta. Nepostojanje odgovarajuće udžbeničke literature za ovaj studijski program rezultiralo je da su studenti koristili literaturu srodnih fakulteta uz korištenje printanih autoriziranih predavanja.

Ukupna prolaznost studenata na Fakultetu je bila visoka sa neznatnom razlikom po predmetima. Evidencija o ispitima na određenim predmetima nije adekvatno provedena, te nije ustrojen centralni registar podataka. Naučno nastavno vijeće Fakulteta je održalo 6 sastanaka, gdje su uzeli učešće svi članovi vijeća i donijeli odluke o imenovanju 12 saradnika u nastavno-naučna zvanja. Donijete su dvije odluke o studijskim putovanjima. Za izvođenje nastave obezbijedena je jedna prostorija. Nastava je završena po utvrđenom planu i programu. U akademskoj 2006/07 godini nastavni proces se odvijao u tri odvojena prostora. Ukupno je upisano 268 studenata, u prvoj 131 a u drugoj 137 od studenata koji su dali uslove na prvoj godini Zdravstvenog fakulteta u Zenici. U stalni radni odnos uposlena su dva nova nastavnika. Tri doktora nauka uključena u nastavni proces su stekli zvanje docenta, a dva asistentata u zvanje višeg asistenta. Kvalitetnijem procesu učenja doprinijelo je izdavanje jednog univerzitetskog udžbenika i dva priručnika od strane nastavnog osoblja uključenog u nastavni proces Fakulteta uz dalje korištenje printanih autoriziranih predavanja.

Objavljeno je 36 radova u indeksiranim i neindeksiranim medicinskim časopisima. Dva projekta su u realizaciji. Nije u potpunosti ustrojena evidencija o ispitima. Provedeno istraživanje zadovoljstva studenata nastavnicima i nastavnim procesom je pokazalo pozitivne ocjene uz uočene razlike po predmetima. Prolaznost studenata iz prve u drugu studijsku godinu je bila 58%, a iz druge u treću 54%. Na poboljšanje kvaliteta nastave uticala je nabavka manje količine opreme i pomagala. Naučno-nastavno vijeće je održalo 7 sastanaka, donijelo odluku imenovanju 16 saradnika u nastavno-naučna zvanja. Donešene su tri odluke o

izradi univerzitetskih udžbenika za potrebe Fakulteta. Donešena je odluka o imenovanju Komisije za izradu elaborata opravdanosti osnivanja drugog ciklusa Master studija. Donesena odluka o formiranju Komisije za izradu elaborata o opravdanosti osnivanja postdiplomskog magistarskog studija „Naučno istraživački studij u biomedicini“.

U akademskoj 2007/08 godini nastavni proces se odvijao u istom prostoru kao i predhodne godine. Upisano je u prvu godinu 106 studenata. Od ukupno 131 studenata koji su pohađali prvu godinu akademske 2006/07 uslov za upis u drugu godinu je steklo 76 (58%) studenata. Od ukupno 137 studenata koji su pohađali drugu godinu uslov za upis u treću godinu je steklo 74 (54%) studenata. U nastavni proces su pored nastavnika sa UNZE uključeni u manjem broju nastavnici sa drugih univerziteta FBiH. U ovoj akademskoj godini zvanje docenta je steklo 6 doktora nauka, a zvanje višeg asistenta su stekla 2 magistra nauka. Administrativiranje podataka o ispitima je kvalitetnije nego predhodnih godina.

Istraživanje kvaliteta nastavnog procesa i rada nastavnika metodom anketiranja studenata je pokazalo i u ovoj akademskoj godini relativno visoke ocjene različito po predmetima. Kvalitetu nastavnog procesa doprinijelo je objavljivanje pet univerzitetskih udžbenika i priručnika čiji su autori nastavnici Zdravstvenog fakulteta.

Od ukupno upisanih 163 studenta u prvoj generaciji akademske 2005/06 godine diplomirala su 64 studenta do 31. 12. 2008. godine. Naučno-nastavno vijeće je održalo 7 sastanaka, donijelo odluku o imenovanju 8 saradnika u nastavno-naučna zvanja. Doneseno je pet odluka o izradi univerzitetskih udžbenika za potrebe Fakulteta. Komisija za izradu elaborata je okončala izradu elaborata za drugi ciklus Master studija i postdiplomskog studija „Naučno istraživački studij u biomedicini“ koje je Senat Univerziteta usvojio u prvoj polovini 2008. godine.

Svi podaci u gore navedenom tekstu su strukturno prikazani u tabeli 1. Koja jasno prikazuje pregled indikatora kvaliteta po godinama studija.

Tabela 1. Indikatori kvaliteta po godinama studija

Akademska godina	br. upisanih studenata	% prolaznost	% nastavnika sa drugih univerziteta	proizvedenih nastavnika	objavljenih radova	izdatih udžbenika	realiziranih istraživačkih projekata	centralni registar podataka	odluka naučnonastavnog vijeća	proširenje kapaciteta	
2005/06	163	87	32	4	8	1	0	Nije organiziran	7	Bez proširenja	
2006/07	I	131	37	16	36	3	0	U formiranju	22	+1 prostorija +dio opreme	
	II	137									54
2007/08	I	106	28	8	32	5	2	U formiranju	36	+ 1 prostorija + dio opreme	
	II	76									67
	III	74									86

3. NAŠA ISKUSTVA U PROVOĐENJU I RAZVIJANJU OSIGURANJA KVALITETA

Sa ciljem da se osigura obrazovanje stručnjaka visokog kvaliteta, koji će na osnovu savremenih saznanja biti sposobni za primjenu i razvoj metoda u rješavanju složenih problema iz oblasti zdravstvenih nauka i biti kurentni na svjetskom tržištu rada, ostvareni su i uspostavljeni mehanizmi osiguranja kvaliteta. Ovaj studijski program treba da osigura nastavni kadar za Zdravstveni fakultet Univerziteta u Zenici i da doprinosi razvoju visokog obrazovanja u BiH. Jedan od strateških prioriteta jeste razviti i poboljšati zdravstvenu

djelatnost u pogledu osposobljavanja i usavršavanja stručnog kadra koji već radi u zdravstvenim ustanovama regije i šire.

Nastavni planovi i programi, usvojeni osnivanjem Fakulteta, nisu bili u potpunosti usklađeni sa Evropskim standardima visokog obrazovanja. U toku je njihova djelomična rekonstrukcija i izmjena. To podrazumjeva i smanjivanje broja predmeta, kako izbornih tako i obaveznih, što će pozitivno uticati na proizvodnju kvalitetnih stručnjaka u oblasti zdravstva.

Realizirajući odluke Nastavnonaučnog vijeća postignuti su značajni rezultati u pogledu broja i kvaliteta nastavnog osoblja, ali još je uvijek neodgovarajuća struktura nastavnika po godinama, zvanju a i po broju u odnosu na broj studenata. Broj nastavnika sa drugih univerziteta još je uvijek veliki, što nekada stvara probleme oko organiziranja nastave. Međutim, provedena anketa o zadovoljstvu studenata nastavnim procesima je pokazala visok procenat zadovoljstava studenata.

Prolaznost studenata kroz tri godine postojana fakulteta je visoka (naročito u prvoj studijskoj godini), što bi značilo da je kvalitet nastavnog procesa visok, međutim ovako visoka prolaznost može biti u određenoj mjeri posljedica i odraz nedovoljnog iskustva nastavnog osoblja. U toku je proces osposobljavanja nastavnog osoblja u cilju uspostavljanja jasnijih kriterija i pravilnog shvatanja uloge ocjenjivanja u napredovanju studenata prema postizanju znanja i vještina.

S obzirom da je Univerzitet u Zenici opredjeljen da provodi Bolonjski proces uvedeni su standardi i normativi koji sadrže opterećenje studenata u nastavi, ukupan rad potreban za savladavanje znanja i vještina i dužinu trajanja studija što je određeno ECTS kreditnim sistemom.

Skučen prostor za odvijanje nastavnog procesa, nedostatak kabineta i opreme i finansijska ograničenja su nedostaci koji traju od osnivanja Fakulteta. U toku je inicijativa Fakulteta i Univerziteta da se izradi idejno rješenje i projekat za zgradu Zdravstvenog fakulteta u krugu bolnice, a očekuje se isporuka opreme za nekoliko kabineta našeg Fakulteta.

Kako nije uspostavljen centralni registar podataka, evidencija o uposlenim kadrovima, o upisanim studentima, o prolaznosti i drugim bitnim činjenicama koje trebaju biti administrirane je nedostatna.

Na polju naučne djelatnosti je također evidentan napredak. Naučno-nastavno osoblje se aktivno bavi istraživačkim djelatnostima, objavljeno 28 istraživačkih i stručnih radova, objavljeno je osam udžbenika koje koriste studenti kao osnovnu literaturu u izučavanju određenih oblasti. Također su završena dva istraživačka projekta, što je veliki uspjeh s obzirom na vrijeme proteklo od osnivanja Zdravstvenog fakulteta.

4. ZAKLJUČAK

Prateći pobrojane elemente koji su korišteni u analizi osiguranja kvaliteta na Zdravstvenom fakultetu, možemo reći da:

- ispitivani indikatori pokazuju značajno napredovanje u osiguranju kvaliteta na Zdravstvenom fakultetu, a naročito u segmentima nastavnog procesa, broja i kvaliteta nastavnog osoblja, naučnoistraživačke djelatnosti, rada administracije,
- nema evidentnih rezultata, a zbog objektivnih činjenica, u pogledu prostornih i drugih materijalnih kapaciteta (nastavna i druga oprema), ustrojavanja administracije podataka na Fakultetu,
- preduzima se odgovornost za kvalitet obrazovanja na Zdravstvenom fakultetu, sa uvođenjem kontinuiranog unapređenja svih aspekata djelatnosti fakulteta,
- trajno opredjeljnje Zdravstvenog fakulteta je osiguranje kvaliteta studiranja koje će ići u korak sa kvalitetom na univerzitetima Evropske unije.

5. LITERATURA

- [1] Želimir Jakšić, Nikša Pokrajac, Anton Šmalcelj, Mladenka Vrcić-Keglević, Umijeće medicinske nastave - Medicinska naklada Hrvatsko društvo za medicinsku edukaciju, Zagreb 2005.,
- [2] Priručnik za uspostavu sustava upravljanja kvalitetom u visokom obrazovanju, Tempus projekat UM -JEP 16015-2001, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, srpanj 2004.
- [3] Ejub Hadžiselimović, Osnove sistema upravljanja kvalitetom prema standardima serije ISO 9000:2000, Cady doo
- [4] Đuro Tunjić, Milan Kljajin, Leon Maglić, Uvođenje sustava upravljanja kvalitetom u visokoškolske ustanove, Tehnički vjesnik 12, str. 39-47, 2005.
- [5] BAS EN ISO 9001:2001 Sistemi upravljanja kvalitetom - Zahtjevi (EN ISO 9001:2000, IDT; ISO 9001:2000, IDT), Institut za standarde, mjeriteljstvo i intelektualno vlasništvo Bosne i Hercegovine, Decembar 2001.
- [6] Enemark, S., Kreiranje kulture kvaliteta u "Put ka najboljim praksama - Poboljšanje kvaliteta u nordijskim visokoškolskim institucijama" 2000, Creating a Quality Culture, In: Towards best Practice - Quality Improvement in Nordic Higher Education Institutions. Copenhagen, Nordic Council of Ministers, pp.53-63.
- [7] ENQA Izvještaj o Standardima i smjernicama za osiguranje kvaliteta na evropskom prostoru visokog obrazovanja. ENQA, 2007, ENQA report on Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area. Helsinki. (<http://www.enqa.eu/pubs.lasso>).